

Bedre tverrfaglig innsats (BTI)
Verktøykasse for Nittedal kommune

Innhold

.....	1
Bedre tverrfaglig innsats (BTI)	1
Verktøykasse for Nittedal kommune.....	1
1. Verktøy	3
1.1. Akuttsituasjoner.....	3
1.2. Observasjonsskjema.....	6
1.3. Beskyttelses- og risikofaktorer	8
1.4. Signaler på mulig mistriivsel hos barnet.....	10
1.5. Bekymringskala barn og unge	13
1.6. Bekymringskala foreldre	16
1.7. Taushetsplikt	17
1.8. Å samtale med barn og unge	21
1.9. Undringssamtalen	22
1.10. Oppfølgingsmøter	24
1.11. Å lage gode mål	25
1.12. Veileder til bekymringsmelding	26
1.13. Samtidighetsansvar	27
1.14. Språkråd	27
2. Skjemaer.....	29
2.1. Bekymringsmelding til barneverntjenesten	29
2.2. Samtykkeskjema	29
2.3. Invitasjonsskjema første møtet.....	30
Invitasjon til første møte	31
Bedre Tverrfaglig Innsats (BTI)	31
2.4. Invitasjonsskjema oppfølgingsmøte	33
Invitasjon til oppfølgingsmøte	34
Bedre Tverrfaglig Innsats (BTI)	34
3. Informasjon	36
3.1. Introduksjon i stafettloggen for foreldre	36
Referanseliste	37

1. Verktøy

1.1. Akuttsituasjoner

Du har meldeplikt til barneverntjenesten når det er «grunn til å tro» at:

- et barn blir mishandlet i hjemmet
- det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt
- et barn har vist vedvarende alvorlige atferdsvansker
- det er fare for utnyttelse av et barn til menneskehandel

Dersom du har grunn til å tro at et barn utsettes for vold i nære relasjoner og/eller seksuelle overgrep, er tidsaspektet viktig. Slike situasjoner krever at du handler umiddelbart. Kontakt politi eller barneverntjenesten samme dag som situasjonen oppstår. Du skal ivareta saken sammen med din leder. Dere tar videre kontakt med andre samarbeidspartnere.

Dersom barneverntjenesten eller politiet anbefaler at dere går videre med saken, skal dere skrive bekymringsmelding (gå rett til nivå 3).

Vi har på det som kalles nødrettslig grunnlag rett til å meddele taushetsbelagte opplysninger til andre dersom svært tungtveiende hensyn gir grunn til det. Er det fare for liv og helse, skal politiet kontaktes umiddelbart.

Dersom vi mistenker seksuelle overgrep eller vold, kontakter vi Barneverntjenesten direkte uten å varsle foreldrene.

Skjema for bekymringsmelding: <https://www.nittedal.kommune.no/publisert-innhold/helse-omsorg-velferd/barnevern/#heading-h3-3>

Barneverntjenesten: 67 05 91 16

Politiets nødtelefon: 112

Politiet der du er: 02800

Barnevernvakten Romerike: 64 84 25 75 / 64 84 20 00

www.lorenskog.kommune.no. Interkommunal barnevernvakt for Nittedal, Rælingen, Fet, Sørums, Gjerdrum, Aurskog-Høland, Ullensaker, Nes, Nannestad, Eidsvoll og Hurdal kommune.

Alarmtelefonen for barn og unge: 116 111

Den offentlige alarmsentralen for barn og unge. Hverdager fra 15:00-08:00.

www.116111.no

Helsestasjon for ungdom: 67 07 38 90

Romerike krisesenter: 63 81 41 78 Vakttelefon åpen 24 timer i døgnet.

www.romerike-krisesenter.no. Krisesentrene i Norge er et akutt lavterskeltilbud adskilt for kvinner og menn, med eller uten barn.

Familievernkontoret for nedre Romerike, Lillestrøm 46 61 68 30

Familierådgivning: Gratis lavterskeltilbud til par, familier og enkeltpersoner. Alle som ønsker det kan henvende seg direkte. Kontorene gir tilbud om terapi, rådgivning og veiledning når det er vansker, konflikter eller kriser i familien.

Støttesenter mot incest: 23 31 46 50

www.sentermotincest.no

Støttesenter mot incest Oslo arbeider etter metoden "hjelp til selvhjelp". Prinsippet er at den enkelte selv skal jobbe seg ut av offerrollen. Målgruppene er incestutsatte fra 18 år, incestutsatt ungdom 13-18, fagfolk, foresatte, partnere og andre pårørende. De har egne tilbud til incestutsatte menn og incestutsatt ungdom. Ta kontakt med senteret for mer informasjon.

Dixi ressurscenter: 22 44 40 50

www.dixi.no Ressursside for voldtatte

Et lavterskeltilbud basert på prinsippet hjelp til selvhjelp. Samtalen står sentralt; et tilbud til alle voldtatte om å snakke og fortelle, samt få råd og støtte. Her møter man ansatte med egen voldtaktserfaring. Dixi= "jeg har talt, jeg har fortalt" (latinske røtter).

Barnehuset – et tverrfaglig kompetansehus: 62 51 92 60

Barnehusene er opprettet av regjeringen, og skal forholde seg til barn og unge, samt utviklingshemmede voksne, hvor det er mistanke om at de kan ha vært utsatt for:

- seksuelle overgrep
- vold
- barnemishandling
- kjønnslemlestelse
- barn som har vært vitne til vold

<http://barnehuset.com/>

[http://www.barnehuset-](http://www.barnehuset-hamar.no/Informasjonforbrsamarbeidspartnere/tabid/4577/language/nb-NO/Default.aspx)

[hamar.no/Informasjonforbrsamarbeidspartnere/tabid/4577/language/nb-](http://www.barnehuset-hamar.no/Informasjonforbrsamarbeidspartnere/tabid/4577/language/nb-NO/Default.aspx)

[NO/Default.aspx](http://www.barnehuset-hamar.no/Informasjonforbrsamarbeidspartnere/tabid/4577/language/nb-NO/Default.aspx)

<http://www.vfb.no/>

Dette gjør du dersom du får mistanke om seksuelle overgrep/vold/vitne til vold:

- «Ta i mot» det som blir sagt, repeter det barnet sier og si: «fortell mer om det»! (Bruk åpne spørsmål). Si at det var bra barnet sa fra om dette, og at dette må vi snakke mer om senere.
- Skriv ned det du observerer/det barnet har sagt på en så objektiv måte som mulig. Noter dato og sted for observasjon/samtale. Dette er viktig med hensyn til dokumentasjon og troverdighet.
- Hva var det som først gjorde deg bekymret for at barnet kan være utsatt for seksuelle overgrep/vold/vitne til vold?
- Hva sa barnet (ordrett)?
- Hva gjorde barnet (konkret beskrivelse av atferd)?
- Hvordan var kroppsspråket/ansiktsuttrykket?
- Fysiske tegn (blåmerke; prøv å se mer av kroppen – vær kreativ).
- Når og hvor skjedde det?
- Var det andre til stede?
- Hva hendte før barnet «røpet seg»?
- Hvordan reagerte du (eventuelt andre) på det barnet sa/gjorde?
- Hva sa du til barnet, og hva gjorde du, helt konkret?
- Har du snakket med barnet om dette senere?
- Hvem er informert om uroen din?
- Drøft eventuelt saken med kollega/samarbeidspartner som også kjenner barnet.
- Informer leder om mistanken.
- Ved mistanke eller uttalt rykte om seksuelle overgrep/vold/vitne til vold skal virksomhetsleder eller nærmeste faglig leder kontakte barnevernet på telefonnummer 67 05 91 16. Det er virksomhetsleder sitt ansvar å melde fra. Dersom dette ikke blir gjort, har den ansatte et selvstendig ansvar for selv å kontakte barnevernet.
- I tilfeller hvor det er uvisshet om barnet kan være utsatt for overgrep fra foreldre/fosterforeldre/søsken/stesøsken, skal det IKKE tas kontakt med foreldre/foresatte.
- Barnevernet vil sammen med den som kommer med bekymringen drøfte saken, og i fellesskap vurdere videre handling/tiltak.
- **Ved akutte situasjoner må du ta direkte kontakt med barnevernleder. Definisjon akutt: En situasjon som oppstår hvor det er uforsvarlig å sende barnet hjem etter endt barnehage-/skoledag, eller hvor det er helt nødvendig å handle der og da for å sikre bevis. Her må det gjøres en grundig risikovurdering av barneverntjenesten.**
- Virksomheten har ansvar for videre framdrift. Det skal være klart for alle hvem som skal gjøre hva.

(Kilde: Tysvær kommune).

1.2. Observasjonsskjema

Om å observere barn

For å bekrefte eller avkrefte noe vi har sett, trenger vi å **undersøke nærmere**. Systematisk observasjon brukes for å undersøke forhold rundt barn nærmere. **En observasjon er planlagt**, i motsetning til det vi «bare legger merke til» i hverdagen.

Men det er oftest på bakgrunn av det vi «har lagt merke til» at vi ønsker å observere noe. «Han leker ikke med andre barn.....» kan være et utgangspunkt for å gjennomføre en observasjon. Er det bare i enkelte sammenhenger han ikke leker med andre, eller...?

Best å være flere

Det er en fordel om flere gjennomfører observasjoner av barnet. Vi kan legge merke til ulike ting og forstå det vi ser ulikt. Dialog med de andre, slik at vi kommer frem til en **enighet om hva vi har sett**, er viktig. Det er hensiktsmessig å skrive logg.

Altså:

- Hva ønsker du å se etter?
- Hvor lenge skal noe observeres?
- I hvilke situasjoner skal vi observere?
- Hvilke andre observerer?
- Loggføre det vi ser.
- Diskutere seg frem til en felles forståelse, en enighet om hva man har sett.

(Kilde: Voksne for barn, www.vfb.no).

Observasjonsskjema

Beskriv med egne ord hvorfor du er bekymret eller lurer på noe ved barnet. Hvilke vansker har barnet, og hvordan kommer de til uttrykk? Hvilke risikofaktorer har barnet?	
Har det skjedd noe spesielt i vedkommendes liv i det siste?	
Hvor lenge har du vært bekymret?	
Hvilke ressurser har barnet, og hvordan kommer de til uttrykk? (beskyttelsesfaktorer)	
Under overskriftene nedenfor noterer du stikkord om barnets/ungdommens mestring/utfordring	
Språklig forståelse og talespråk	
Sosialt samspill/samhandling og interaksjon i gruppe, emosjonelt og i lek. Har barnet venner? Mestringsstrategier? Trivsel, humør og selvbilde? Konflikthåndtering? Tilknytning til foreldre og andre voksne?	
Konsentrasjon, oppmerksomhet og utholdenhet	
Fysisk, motorisk og sansemessig utvikling og fungering	
Faglig fungering	
Er det spesielle særpreg hos barnet/ungdommen?	
Hvordan er samarbeidet med foresatte og oppfølgingen i hjemmet med grensesetting, omsorg, støtte, mat, klær, tilknytning? Oppfølging i hjemmet	
Hvilke tiltak er iverksatt i forbindelse med barnets vansker/utfordringer? Har de gitt noen effekt?	

Er det andre samarbeidspartnere som bidrar med tiltak til barnet? Gir de effekt?	
Er det noe annet du tenker er at betydning?	

Ansattes navn:
Arbeidssted:
Dato:

1.3. Beskyttelses- og risikofaktorer

	Risikofaktorer	Beskyttelsesfaktorer
Individuelle	<ul style="list-style-type: none"> • Høyt fravær • Vanskelig temperament • Svake verbale og sosiale ferdigheter • Hyperaktivitet og konsentrasjonsvansker • Er sky – trekker seg tilbake og virker utrygg • Nevrologisk/genetisk svikt eller skade • Være vitne til eller utsatt for vold • Uvanlig høy forekomst av aggressiv og opposisjonell atferd • Vansker med å etablere aldersadekvate vennskap • Utsatt for omsorgssvikt eller overgrep 	<ul style="list-style-type: none"> • Gode verbale og sosiale ferdigheter • Har hobbyer/interesser og får bekreftelse på et talent gjennom disse aktivitetene • Avbalansert og ikke hissig temperament • Godt selvbilde • Kreativitet
Familie	<ul style="list-style-type: none"> • Ettergivende eller aggressiv oppdragelse • Uklare grenser og forventninger til barnet 	<ul style="list-style-type: none"> • Omsorgsfull og konsekvent oppdragelse • Ikke- aggressiv og voldelig oppdragelse

	<ul style="list-style-type: none"> • Langvarig og høyt konfliktnivå mellom familiemedlemmer • Manglende oversikt og oppfølging av barnet • Vold, kriminalitet eller rus hos foreldrene • Samlivsbrudd • Svak eller usikker emosjonell tilknytning til foreldrene • Fysisk straff, seksuelt misbruk, omsorgssvikt 	<ul style="list-style-type: none"> • God emosjonell tilknytning til minst en forelder eller annen person i familien • Foreldre som har høgskoleutdannelse eller høyere og er i jobb • Et godt forhold og jevnlig kontakt med sine søsken • God kommunikasjon og godt samspill i familien
Venner	<ul style="list-style-type: none"> • Rusbruk og kriminalitet hos venner • Andre barn og unges forsterkning av antisosial atferd • Lav sosial status hos venner • Avvisning fra jevnaldrende 	<ul style="list-style-type: none"> • Tilknytning til prososiale jevngamle/venner
Skole/ barnehage	<ul style="list-style-type: none"> • Uklare regler og inkonsekvent regelhåndhevelse • Uklare forventninger og lite oppmuntring av prososial atferd • Mobbing • Dårlig klasseledelse • Dårlig klassemiljø • Negativ og konfliktfylt relasjon mellom elev og lærer • En barnehage eller skole som preges av høyt sykefravær eller utskiftninger av ansatte, lite struktur og dårlig kontakt mellom voksne og barn 	<ul style="list-style-type: none"> • Et fåtall klare felles regler og regelhåndhevelse • Tydelige forventninger og hyppig oppmuntring av prososial atferd • Autoritativ klasseledelse (støttende, relasjonsorientert, tydelig, konsekvent) • God tilhørighet • Positiv relasjon til lærer • Skoleomfattende handlingsplan for forebygging/håndtering av problematferd og for å fremme sosial kompetanse • Utvikle kompetanse og positive aktiviteter • En barnehage eller skole preget av inkludering i barnemangfoldet, gode

		<p>relasjoner mellom de ansatte og barna, en klar struktur og god kontakt mellom barnehage/skole og hjemmet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Foreldre som engasjerer seg i barnas skolegang
Nærmiljø	<ul style="list-style-type: none"> • Et belastende nærmiljø med mye arbeidsledighet, kriminalitet og rusmisbruk • Lav sosial kontroll • Dårlig boforhold, fattigdom • Kriminelle og voldelige rollemodeller 	<ul style="list-style-type: none"> • Enighet om de grunnleggende verdiene i oppdragelsen av barnet mellom de som er aktive i omsorgen for barnet (barnehage, besteforeldre, foreldre) • Fravær av sosial fattigdom og fravær av store sosiale forskjeller • Sosialt fellesskap og kontroll • Minst én betydningsfull voksen og prososiale venner

(Kilde: Østre Toten kommune).

1.4. Signaler på mulig mistriksel hos barnet

Det kan være nyttig å være oppmerksom på en rekke signaler for å identifisere barn og unge med hjelpebehov. Denne lista kan være til hjelp, men husk at den ikke er uttømmende. Barn kan gi signaler og vise symptomer uten at det ligger noe bekymringsfullt bak. De kan også skjule problemer så godt at det nærmest er umulig å finne symptomer på at noe er galt. Derfor er det viktig at du drøfter din bekymring med minst to andre personer, innenfor reglene om taushetsplikt. Ikke glem å stole på magefølelsen.

Generelt:

- Endringer av fysisk, sosial, psykisk eller faglig art
- Fravær
- Holder ikke avtaler
- Manglende samarbeidsevne
- Viser interesse for rus og kriminalitet
- Forteller om en vanskelig livssituasjon/hendelse (som rus og psykisk syke voksne)
- U hensiktsmessig nettbruk

Fysisk:

- Anspent eller passiv
- Stille og tilbaketrukket
- Gråter mer enn før
- Søvnregulering
- Vanskelig forhold til mat, ekstrem sult, sterk over- eller undervekt
- Urolig i kroppen og rastløs
- Forsømt i forhold til hygiene, klær, mat, tannhelse
- Uhensiktsmessig påkledning i forhold til årstiden
- Viser tegn til fysisk vold, merker, hoven
- Mange fysiske plager (vondt i hodet, magen osv.)
- Virker mer sliten og trett
- Selvskading
- Ufrivillig vannlating og avføring
- Ikke adekvat vekst – avvikende utvikling i vekt, høyde – uten at det er en organisk årsak

Sosialt:

- Vansker med regulering av oppmerksomhet
- Ukritisk i relasjon med andre
- Søker ikke/avviser voksenkontakt/hjelp
- Mer innesluttet, søker lite kontakt med andre barn
- Klenger seg til voksne
- Ekstremt på vakt overfor voksne/andre
- Påvirkes lett av uro i omgivelsene
- Mangler nysgjerrighet/interesse for omgivelsene
- Går mye alene/blir holdt utenfor
- Ute av stand til å etablere/opprettholde kontakt
- Aggressive i konflikt, ofte/gjentagende i konflikt
- Antisosial atferd – aggressiv, destruktiv, impulsstyrt, raserianfall og manglende kontroll av sinne
- Overdrevent sosiale og tilpasningsvillige
- Apatisk
- Lyver – overdriver

Psykisk:

- Sutrete, utrygg, redd, engstelig eller skremt
- Selvbilde/selvtillit: snakker nedsettende om seg selv eller sine
- Undertrykt sinne
- Manglende mimikk
- Følelsesmessig ustabil
- Skyldfølelse

Typisk tegn kan være at barnet endrer væremåte. Noen ganger vil vi også merke at barnet retarderer. Å retardere vil si å få problemer med å mestre det som en egentlig kan. F.eks: Fra å gå på potte, til å trenge bleie - eller fra å kunne smøre brødskiva selv, til å trenge hjelp.

- Fra aktiv til passiv
- Fra selvhjulpen til å trenge mye hjelp

- Fra å være aktiv i lek til å ville stå sammen med en voksen
- Isolerer seg, gjemmer seg

Faglig:

- Problemer med konsentrasjon
- Problemer med innlæringen
- Språkvansker (endring)

Tegn ved samspill med foreldre

- Konfliktfylt samspill
- Foreldrene er uoppmerksomme og mangler medfølelse
- Barnet er ekstremt opptatt av foreldrene
- Foreldrene unnviker kontakt med personalet, er vanskelig å få tak i, deltar ikke på arrangementer.
- Foreldrene lar ofte andre hente barnet
- Barnet søker ikke trøst hos foreldrene hvor det ellers er naturlig
- Barnet reagerer ikke på at foreldrene går i fra det, eller hyl/klenger mer enn det som er vanlig, eller virker redd sine foreldre
- Barnet eller foreldrene fremstår avvisende eller ikke interessert i hverandre
- Foreldrene er mer opptatt av egne behov enn barnets
- Foreldrene er uoppmerksomme og mangler medfølelse
- Mye irritasjon og sinne mot barnet
- Urealistiske forventninger til barnets kompetanse og behov
- Opptrer truende
- Fysisk eller psykisk sykdom eller belastning
- Problemer med å beskrive barnet
- Konfliktfylt forhold mellom foreldrene
- Møter ruspåvirket i barnehagen

Tegn hos 0-2 åringer

- Anspent, passiv eller tilbaketrukket
- Vanskelig for å regulere søvn, mat, oppmerksomhet og stimulasjon
- Utforsker omverdenen uten å søke støtte og anerkjennelse fra voksne
- Klynk i særlig grad og uttrykk for utrygghet
- Utrøstelig, skriketokter, panikkanfall
- Gir uttrykk for utrygghet
- Hodedunking

Negativ oppmerksomhet og masing gjør hverdagen vanskeligere for barnet. Det gjør også noe med barnets status i gruppa. Barnets væremåte kan være påvirket av et problem, som ikke nødvendigvis barnet selv er årsak til.

Her er noen råd:

- Ikke mas på barnet eller gi for mye negativ oppmerksomhet
- Hjelp til med det som er nødvendig
- Vær imøtekommende og anerkjennende
- Ikke la barnet holde på med noe det ikke vil lykkes med
- Vær oppmuntrende
- Be aldri et barn om å ta seg sammen
- Ta barnet på fanget

- Foreslå å gjøre noe sammen med barnet

(Kilder: Tromsø kommune, Askøy kommune og Skedsmo kommune, Voksne for barn, www.vfb.no).

Symptomer ved vold eller seksuelle overgrep

Det fins ikke et entydig symptombilde hos barn som er utsatt for seksuelle overgrep/vold/vitne til vold. Mange av symptomene en ser hos barn som har vært utsatt for overgrep, kan en også se hos barn som av andre årsaker ikke har det bra. Mange barn som har vært utsatt for seksuelle overgrep, viser dessuten ingen tydelige symptomer. Derfor er det viktig at du ikke trekker raske konklusjoner om hva som skjer/har skjedd med et barn. Like viktig er det å ta inn over seg at når et barn viser slike symptomer, er det et signal på at noe ikke er som det skal og bør være. Det må en ta på alvor og finne ut av!

Dette bør du være oppmerksom på:

- **Førskolebarn** er som oftest de som viser mest direkte hva de har vært utsatt for. Det kan vise seg i form av seksuelt preget lek, språk og samspill, eller ved tegninger. De kan være sinte og vise mistillit. De kan vegre seg mot å gå hjem, spise eller å kle av seg. Disse barna er så små at de har vansker med å holde på hemmeligheter. Noen ganger har de heller ikke forstått hvor viktig det er for overgriperen at overgrepene ikke blir avslørt.
- **Skolebarn** er «flinkere» til å kamuflere problemene sine. Symptomene deres er ofte diffuse og vanskelige å tyde. Typisk er dårlig selvtillit og selvbilde, preg av skam, innelukket, psykosomatiske smertetilstander, konsentrasjonsproblemer, dårlige skoleprestasjoner og tendens til å isolere seg. De kan være urolige, utagerende, sinte og ofte komme i konflikter. Skolebarna er de som sjeldenest avslører overgrep. De forstår det katastrofale ved en avsløring, og de er redde for ikke å bli trodd. Skolebarn er de som i minst grad blir fanget opp. De er gode til å skjule, og for små til å se løsninger og selv skaffe hjelp.
- **Ungdom** viser enda tydeligere tegn på dårlig selvbilde. De blir enten mer tilbaketrukne, inneslutta eller forvirra, eller de kan bli sterkt utagerende. De kan komme med halvuttalte utsagn om at noe er galt, som de i neste øyeblikk trekker tilbake. De kan variere mellom å være innelukket og utagerende. Skulking, rømming, bruk av rusmidler og seksuelle forhold er andre symptom som må reageres på. Ungdom kan avsløre overgrep fordi de har bestemt seg for å få slutt på dem. De er likevel svært redde for ikke å bli trodd, og har ofte en lang fase hvor de prøver deg ut for å se om du «tåler» å høre, og er villig til å hjelpe.

(Kilde: Tysvær kommune).

1.5. Bekymrings skala barn og unge

Bekymringskalaen er et redskap som skal hjelpe deg med å avklare hvor bekymret du er for et bestemt barn eller ungdom. Skalaen er et verktøy som viser hva du kan legge vekt på i vurderingen av utfordringen. Ved hjelp av bekymringskalaen kan du i samarbeid med andre gi en klar og faglig vurdering av en vanskelig situasjon.

Det er viktig å huske at problemene til barnet/ungdommen på ulike tidspunkter i livet kan få forskjellige plasseringer på skalaen. Din vurdering danner et øyeblikksbilde.

Barn med generelt god trivsel	Barn med redusert trivsel	Barn med behov for tilrettelegging	Barn med behov for spesiell støtte	Barn med risiko for skade
Barnet utvikler seg normalt både sosialt, følelsemessig, fysisk og intellektuelt. Normale svingninger i trivselen.	<p>Barnet er utsatt for lette, men konstante belastninger og viser tegn på mistrivsel.</p> <p>Barnet er utsatt for større, men forbigående belastninger og viser tegn på mistrivsel. Barnet kan f.eks. være påvirket psykisk og sosialt av en bestemt hendelse.</p> <p>Barnet kan ha utfordringer med språk, kommunikasjon, læring, motorikk, sosialt eller emosjonelt.</p>	<p>Barnet viser tydelige tegn på mistrivsel.</p> <p>Barnet gir signaler i form av endret atferd emosjonelt, sosialt, motorisk, språklig, redusert hygiene.</p> <p>Utfordringene er av langvarig karakter.</p> <p>Medfødt eller ervervet fysiske og/eller psykiske utfordringer.</p> <p>Barnet viser tydelige tegn på at det har behov for bistand.</p> <p>Barnet gir signaler i form av psykiske reaksjoner som</p>	<p>Barnet er utsatt for belastning over tid og viser tydelige tegn på mistrivsel.</p> <p>Barnet fungerer dårlig og utvikler seg i en negativ retning på et eller flere utviklingsområder.</p> <p>Barnet har vanskelig for å knytte seg til eller skape relasjoner til andre barn eller voksne.</p>	<p>Barnet mistrives sterkt.</p> <p>Barnet fungerer svært dårlig og viser tydelige tegn på forsinket utvikling.</p>

		atferdsreaksjoner m.m.		
Foreldreomsorgen er god. Foreldre søker rådgivning dersom barnet i en periode ikke trives. Foreldre søker kanskje hjelp ved å kontakte lege, helsestasjon, barnehagen, skolen m.m.	Foreldreomsorgen er god. Foreldrene gjør bruk av råd og veiledning fra lærer, førskolelærer, helsesøster osv.	Foreldrenes omsorg er god. Eller foreldrenes omsorg er midlertidig redusert.	Foreldreomsorgen er god, men belastningen er stor. Eller foreldrenes omsorg er redusert i så høy grad at familien ikke kan håndtere belastninger som oppstår.	Foreldreomsorgen er god, men belastningen er stor. Eller foreldrenes omsorg mangler helt og er preget av personlige, psykiske, sosiale, økonomiske og/eller andre faktorer.
Nivå 0-1	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 2	Nivå 3

(Kilder: Haugesund kommune og Tromsø kommune).

1.6. Bekymringskala foreldre

Dette er et verktøy som kan hjelpe deg med å avklare din bekymring knyttet til foreldre til et barn du har kjennskap til gjennom ditt arbeid. Skalaen er et arbeidsverktøy som viser hva du kan fokusere på hvis foreldrenes atferd gjør deg bekymret for et barn eller en ungdom. Ved hjelp av bekymringskalaen kan du i samarbeid med leder/kollega gi en klar vurdering av situasjonen.

Det er viktig å huske at problemene på ulike tidspunkter i livet kan få forskjellige plasseringer på bekymringskalaen. Din vurdering danner et øyeblikksbilde. En familie kan være i en belastende situasjon (for eksempel skilsmisse eller dødsfall i familien), noe som kan gi seg utslag i en atferd som vekker bekymring.

Det er viktig å huske at skalaen er et internt verktøy som kan hjelpe deg til å utføre best mulig skjønn. Verktøyet benyttes som et hjelpemiddel for å konkretisere «magefølelsen». Signaler fra foreldre med alkoholproblemer, annet rusmisbruk eller psykiske vansker er svært ulike fra person til person. Denne bekymringskalaen er veiledende og det er viktig å snakke med sin leder om bekymringene slik at observasjonen får flere nyanser. Når du og lederen din har vurdert graden av bekymring for en forelder, skal dere beslutte hva som skal skje videre.

Meldeplikt: Meldeplikten er personlig. Det vil si at dersom du vurderer at bekymringen din krever at du informerer barnevernstjenesten eller sosialtjenesten, skal du gjøre det.

Vær oppmerksom	Vær oppmerksom	Grunn til bekymring	Grunn til bekymring
Familier med generelt god trivsel	Familier med redusert trivsel	Signaler hos foreldre med egne vansker	Signaler hos foreldre der barnevern/politi skal varsles
Foreldreomsorgen er god. Foreldre søker rådgivning dersom barnet i en periode ikke trives. Foreldrene søker kanskje hjelp ved å kontakte lege, helsesøster, barnehagen, skolen eller liknende.	Foreldre har uregelmessig frammøte. Foreldrene lar andre hente og levere barna, eller lar være å delta på møter og arrangementer. Foreldrene slutter å overholde avtaler, melder avbud i siste liten eller kommer med ulike forklaringer	Den fysiske framtoningen er preget av: - Hyppig sykdom - Lukt av alkohol - Manglende situasjonsforneelse Virker ustelt og likegyldig til egen framtoning Foreldre preges av: - Irritasjon - Isolasjon - Usikkerhet - Sårbarhet	Foreldreomsorgen mangler helt. Foreldrene er sterkt belastet i form av personlige, psykiske, sosiale, økonomiske og/eller nettverksmessige faktorer. Ulike tiltak er forsøkt uten resultat.

	på hvorfor de ikke kan delta på møter eller annet som arrangeres av skolen, barnehagen, helsesøstertjenest en eller tilsvarende. Endret fysisk og psykisk omsorgsevne.	- Nervøsitet eller engstelse Redusert fysisk og psykisk omsorgsevne.	Foreldre møter ruset opp for å hente barnet. Mistanke om vold enten mot en forelder eller mot barnet, eller mistanke om seksuelt misbruk.
Utfordringene håndteres på tjenestestedet. Nivå 0-1	Utfordringene håndteres på tjenestestedet. Nivå 1	Utfordringene krever bistand fra andre. Nivå 2	Tverrfaglig samarbeid. Ulike fagpersoner med spesialkompetanse er involvert. Akutt plassering må vurderes. Nivå 3

(Kilder: Haugesund kommune og Tromsø kommune).

1.7. Taushetsplikt

Du kan diskutere en bekymring med en kollega og/eller be om en samtale med lederen din. Slike samtaler kan skje uten hinder av taushetsplikten. Du kan videreformidle personopplysninger innad i tjenesten når det er nødvendig for å sikre effektive tjenester og mest mulig helhetlig tilbud. Fvl. § 13b.

Reglene om både taushetsplikt og unntak fra den er rettet mot den enkelte yrkesutøver. Man har selv et ansvar for å påse at man ikke bryter den taushetsplikten man er pålagt. Med dette menes at alle må forvalte taushetsplikten i samarbeid med den det gjelder slik at vedkommende får best mulig hjelp. Og – alle må overholde plikten til å melde fra eller gi opplysninger til andre når vilkårene for dette er oppfylt.

Barnehage og PPT samt skole og PPT kan kommunisere seg imellom uten at det er i strid med taushetspliktsreglene fordi de regnes som ett forvaltningsorgan. Barnehage skal ved samtykke gi opplysninger til skole. Skolen kan innhente spesifikke opplysninger fra barnehage uten samtykke. Det er en forutsetning at det er hensiktsmessig i forhold til arbeidet med barnet. Dette følger av Opplæringsloven § 15-1 og Fvl. § 13b-2. Bestemmelsen om hva som er

hensiktsmessig, kan derimot ikke benyttes i relasjon til andre organer/etater, dvs ikke i forhold til helse-, sosial, og barneverntjenesten.

PPT kan ikke avsløre et klientforhold til andre forvaltningsgrupper enn skole og barnehage, uten samtykke.

De enkelte etatene/tjenestene har et organisasjonsansvar for en drift hvor taushetsplikten overholdes, men dette fritar aldri den enkelte yrkesutøver for det personlige ansvaret. Vær åpen og direkte, og spør når du er usikker: «*Har vi avklart spørsmål om taushetsplikt og samtykke egentlig? Hva er det lovlige grunnlaget for vårt samarbeid nå?*»

Hva omfattes av denne?

Taushetsplikten omfatter opplysninger om personlige eller helsemessige forhold. Dette gjelder alle personlige opplysninger vi får gjennom arbeidet, skriftlig og muntlig, både det noen forteller oss og det vi kan lese i brev og andre dokumenter. Personlige forhold kan også være forhold vi observerer. Tilknytning til en tjeneste, for eksempel når en mor har jevnlig møteavtaler hos barneverntjenesten, vil i seg selv være taushetsbelagt informasjon.

Hva innebærer den i praksis?

Taushetsplikten innebærer at den person opplysningene gjelder, selv eier opplysningene om sine personlige forhold. For at andre enn dem selv skal kunne utveksle denne informasjonen, må det foreligge et unntak fra taushetsplikten. Taushetsplikten innebærer altså at man ikke kan formidle personlige opplysninger, og at man skal hindre at andre får tilgang til skriftlig materiale som inneholder taushetsbelagt informasjon.

Anonyme drøftinger

Mange har erfaring med tverrfaglig samarbeid i form av anonyme drøftinger. Disse drøftingene kan være en del av en ukultur som faktisk er lovstridig og kan være kritikkverdig, ved at man kaller en drøfting anonym selv om de tilstedeværende faktisk vet akkurat hvem det er snakk om. Dersom en anonym drøfting skal være lovlig, slik at anonymitet utgjør et unntak fra taushetsplikten, forutsetter det at anonymiteten er reell, altså at man faktisk ikke vet hvem det er snakk om.

Når man har «anonyme» drøftinger som omhandler personer som vi egentlig kjenner identiteten til, bryter vi taushetsplikten. Vi opptreer uetisk, og vi utløser en rekke uheldige konsekvenser. Når vi snakker «anonymt» tar vi oss større friheter med det vi sier slik at det kan være upresist og uetterrettelig. Vi deler og bytter informasjon som ikke dokumenteres eller sikres på vanlig måte. Vi fratar personene det gjelder muligheten til innsyn, påvirkning og kontroll. Vi utløser dessuten en betydelig risiko for farlige misforståelser; hvor vi synes vi ganske klart har gitt et ansvar til noen andre, uten at det faktisk har skjedd noe formelt. Slike liksom-anonyme drøftinger blir ikke mer lovlig av at andre gjør det, eller har gjort det lenge. Heller ikke av at det finnes en form for etablert «tverrfaglig team» i kommunen som har en innarbeidet praksis på det. Skal saker drøftes anonymt, må taushetsplikten overholdes ved at det ikke skal være mulig å identifisere de det snakkes om. Dette er hver enkelt sitt personlige ansvar.

Samtykke

Samtykke fritar for taushetsplikt. Den opplysningene gjelder kan gi et samtykke til at man får dele opplysningen med andre samarbeidspartnere. Dette følger uttrykkelig lovreglene om taushetsplikten.

For at et samtykke skal være gyldig må:

- det være frivillig. Det må ha fremkommet uten noen form for press.
- det må være informert. Den som gir samtykke må vite hva det består i, og hvilke konsekvenser det kan ha å gi det.
- det være undertegnet av dem som innehar foreldreansvaret. Dersom barnet har to foreldre med foreldreansvar og man ikke får innhentet samtykke fra den ene med foreldreansvaret må det dokumenteres at det er forsøkt innhentet.

Hvem kan samtykke?

Hvis opplysningene gjelder et barn, må det avklares hvem som har rett til å samtykke på vegne av barnet. Dette vil som hovedregel være den eller de som har foreldreansvaret for barnet. Dersom man er usikker på hvem dette er, så er fasiten på dette etter barnelovens bestemmelser, det som faktisk er registrert i folkeregisteret (Lov om barn og foreldre § 39).

Etterhvert som barn blir eldre vil de også selv skulle høres i slike spørsmål. En god fellesnevner er at barn helt ned i 7 års alder skal informeres og høres, barn som har fylt 12 år skal informeres, og som hovedregel få tillagt sin mening stor vekt, mens barn som har fylt 15 år (barnevern, utdanning) og 16 år (helse) som hovedregel selv eksplisitt må samtykke.

Dersom man på en klar og direkte måte snakker med den det gjelder, ber om samtykke og forklarer hvorfor man ber om det, vil de fleste gi samtykke til tverrfaglig samarbeid for å bidra til å løse deres utfordringer.

Hva er omfattet av samtykket?

Det er viktig å forsikre seg om at de som gir sitt samtykke faktisk forstår hva dette innebærer, slik at vi får det vi kaller et **informert samtykke**. For noen kan det være slik at de med gode eller dårlige grunner ikke ønsker at for eksempel en helsesøster eller en førskolelærer skal delta i en samarbeidende gruppe omkring deres barn, og slike begrensninger bør respekteres og snakkes ryddig og klart om. Det er en grunnleggende kjerne at vi faktisk etterspør en informert og reell enighet, og ikke bare en enighet som er på overflaten.

Hvor langt rekker samtykket?

Den som avgir et samtykke til opphevelse av taushetsplikt, eller tverrfaglig samarbeid for øvrig, kan velge å si ja eller nei. Hun kan velge når hun eventuelt vil trekke sitt samtykke tilbake. Hun kan også stille betingelser for et slikt samtykke. Det er mulig å samtykke til deler av en tverrfaglig samhandling, eller si ja under gitte vilkår – som for eksempel at foreldrene selv ønsker å delta på de tverrfaglige møtene der deres barn skal drøftes.

Det er ikke riktig å be foreldrene om å avgi et generelt samtykke til samarbeid mellom alle involverte instanser uavhengig av taushetsplikten, dersom det ikke

er klart og konkretisert hva dette tenkes brukt til. Vi må be om samtykke når vi faktisk trenger det, slik at den som skal besvare spørsmålet forstår rekkevidden av det.

(Kilde: Tromsø kommune og Skien kommune).

1.8. Å samtale med barn og unge

Barn snakker best med voksne de kjenner godt. Hvis det er flere hjelpere involvert, er det viktig at de samarbeider slik at den som har best relasjon til barnet snakker med det. Samtalen kan oppstå spontant i forbindelse med at barnet plutselig forteller noe betydningsfullt, eller den kan være planlagt på grunnlag av noe man har hørt barnet fortelle.

Barn som opplever omsorgssvikt, vold eller andre negative hendelser kan gi uttrykk for dette på ulike måter. Noen ganger forteller barnet spontant. Ord kan komme enkeltvis, andre ganger sier barnet ingenting. Kroppsspråk eller atferd som endres, er også kommunikasjon. Det er viktig å se utsagn eller atferd i lys av risikofaktorer og beskyttende faktorer i barnets liv, og vurdere ulike måter å forstå det barnet uttrykker.

Våre egne holdninger, forforståelse, tidligere erfaringer og kunnskap om barnet preger vår måte å analysere situasjonen. Det er nyttig å prøve å sette seg inn i barnets situasjon og ta dets perspektiv: «Hva skjer når jeg har fortalt dette?» «Har jeg sviktet mamma og pappa?» «Tenk hvis de blir sinte på meg?» Det er viktig å ha god allianse med barnet, men også med foreldrene. På den måten kan vi unngå at barnet opplever lojalitetskonflikt.

Tips til samtalen:

- Spontansamtale: Ta utgangspunkt i barnets utsagn, atferd eller uttrykk. Etterspør hva som ligger bak atferden. Si at det var bra barnet sa ifra om dette. Det viktigste er å vise barnet at du kan lytte til det barnet sier. Om du ikke kan ha en samtale der og da, anerkjenner du barnet for å ha sagt fra om dette og gjør en konkret avtale om når dere kan snakke mer om det.
- Planlagt samtale: Skap kontakt, påpek noe positivt. Forklar hvorfor dere skal snakke sammen.
- Vær rolig og ta imot det barnet sier.
- Still åpne spørsmål: «Hva tenker du om..», «Hvorfor tror du det er slik...».
- Opplevelsesfokus: «Hva var det som faktisk skjedde?», «fortell mer om dette», «hvordan opplevde du...». Unngå spørsmål som barnet kan svare «ja» og «nei» på.
- Vær oppmerksom, vis at du er konsentrert om det som sies, spør om mer informasjon, gjenta og oppsummer for å være sikker på at du forstår rett.
- Bekreft følelser: «Jeg hører at du ble lei deg da...»
- Ikke spør direkte hva barnet følte midt i en historie, det kan være en avsporing.
- Gi barnet pauser – ikke avbryt.
- Ikke lov barnet at dette blir en hemmelighet mellom deg og barnet. Forklar at du må si fra til andre voksne dersom det er nødvendig for å ivareta barnet.
- Dersom barnet formidler skyld, er det viktig å holde fokus på at barnet gjorde det beste det kunne i situasjonen.
- Pass på at samtalen ikke drar ut i tid.

- Vær oppmerksom på at barnet faktisk kan oppleve å få det verre etter samtalen, fordi konsekvensene av samtalen kan bli annerledes enn hva barnet hadde sett for seg.
- Rose barnet for samtalen, du kan si «det var bra at du fortalte om dette». Forklar barnet hva som vil skje videre dersom det er mulig. Tilby hjelp og støtte, men ikke lov noe du ikke kan stå for.
- Dersom det ikke kom fram noe bekymringsfullt i samtalen; snakk om dagligdagse tema før avslutning. Foreslå at dere kan snakke mer om dette senere, og ta nytt initiativ etter noen dager.
- Barnet har fortalt om noe som gir bekymring: Snakk med nærmeste leder for å avklare hva dere gjør videre med informasjonen. Hva skal skje? Hvem skal involveres? Når skal det skje? Hvordan blir det inntil da for barnet? Følg rutiner for eventuell kontakt/melding til barneverntjenesten.

(Kilde: Skedsmo kommune, Haugesund kommune og Skien kommune).

Barns råd til voksne

- Gi info til barn om hva voksne har lov til
- Forklar hva vold og overgrep er
- Fortell hvem som får vite det vi forteller
- Tro på oss når vi forteller
- Vis at dere tåler det vi forteller
- Vis trygghet, spør konkret, ikke bruk teknikker
- Lytt tålmodig, ikke slipp det vi sier
- Vis følelser, gi oss varme og kjærlighet
- Hjelp med å ta fra oss skyld og skam
- Avtal og skriv referat sammen med oss
- Fortell alltid videre i samarbeid med oss

(Kilde: Forandringsfabrikken, intervju i Aftenposten 3. juli 2016).

1.9. Undringssamtalen

Dette er den første ordentlige samtalen mellom den som eier bekymringen, og foreldrene til barnet. Det er viktig at dere går ikke inn i møtet med en «fasit» på hvordan ting er, men med en undrende holdning.

Det kan være til barnets beste at det ikke deltar på det første møtet. Men barnet skal få komme til ordet i en annen sammenheng. Husk at barn har rett til å si sin mening og bli hørt (Barnekonvensjonen §12).

Under dette møtet skal du forsøke å etablere et godt forhold til foreldrene. Det er viktig å være respektfull, tillitsskapende, tålmodig og utholdende. En bør på forhånd tenke nøye gjennom hva som bør sies, og hvordan det skal sies.

Forbered deg godt til møtet. Dere bør være to personer til stede under samtalen sammen med foreldrene. Unngå å stille med flere enn to personer på det første møtet. Dette kan være leder på avdelingen og styrer i barnehagen.

- Lag på forhånd ei liste over punkter det er viktig å få formidlet under samtalen. Tenk gjennom hvordan du formulerer deg. Det er en bekymring dere skal formidle, ikke en anklage. Dere skal informere om hva dere har sett som vekker bekymring.
- Målsettingen for møtet er å formidle det dere har sett, og finne ut om dere har felles forståelse med foreldrene.
- Avtal hvem som sier hva. Hvem skriver referat, og hvem leder møtet?
- Er det behov for tolk under møtet?

Ønsk velkommen og vær vertskap. Sørg for vann/kaffe/te dersom det er behov. (NB! Kroppsspråk: vær avslappet, vennlig, rolig og åpen).

- Ta en kort presentasjonsrunde av deltakerne med navn og rolle, og sett tidsramme for møtet.
- Forklar eventuelt hvorfor du sendte invitasjonen til møtet, hva dere har sett og hørt. Vær konkret i problembeskrivelsen (tydelig, konkret, beskrivende, ivaretagende). Fortell hvilke observasjoner dere har gjort, og hvor lenge dere har observert barnet. Unngå å sitere barnet direkte av hensyn til barnets lojalitet overfor foreldrene.

La foreldrene få komme til ordet raskt; «Hva tenker dere om dette?» Spør om de kjenner igjen de observasjonene dere har gjort. Hva har de opplevd og observert? Hva er deres eventuelle bekymring ved barnet? Gi rom for tenkepauser.

Utdyp observasjonene og bekymringen. Ta barnets perspektiv. La foreldrene slippe til.

Hold fokus på barnet, men vær åpen for at barnets manglende trivsel kan ha sammenheng med eventuelle vanskeligheter i familien (fysisk sykdom, psykiatri, rus, alkohol, skilsmisse, dødsfall). Dere skal formidle at dere ønsker det samme som foreldrene, nemlig det beste for barnet.

Dere skal lede samtalen uten å avvise. Det er viktig å lytte og akseptere foreldrenes innspill uten å forsvare seg. Bruk formuleringer som «jeg opplever at...», «jeg lurer på om...», «kjenner dere igjen dette»? Ta imot kritikk og innrøm gjerne feil. Vis interesse, be om mer informasjon om det foreldrene sier. Foreldrenes eventuelle kritikk kan reformuleres til et positivt forslag om hva som kan gjøres. Du skal være løsningsorientert og formidle håp. Hva kan hjelpe barnet? Hvilke løsninger ser dere? Hvilke tiltak avtaler dere?

Dersom foreldrene blir sinte og kommer i forsvar, ikke svar med samme mynt, men gi dem tid til å reagere. Uttrykk forståelse for at samtalen kan oppleves ubehagelig, men hold fast på at det er nødvendig å snakke sammen om hva dere skal gjøre videre. Vurder om du skal avslutte samtalen her, eller om du kan vende tilbake til temaet og de forberedte punktene. Det kan være lurt å gi foreldrene tid til å tenke gjennom det som er sagt. Da avslutter du samtalen og avtaler et nytt møte.

Slike samtaler kan oppleves vanskelig for den det gjelder, og i noen få tilfeller vil en stå overfor foreldre som opplever seg presset eller truet, og som truer med

vold. Dersom dette skjer, skal det straks meldes fra til virksomhetens leder, som skal vurdere om episoden skal meldes til politiet. Den som har blitt truet, kan selvsagt også anmelde forholdet på selvstendig grunnlag. Det er viktig å notere hva som har skjedd, og hva som har blitt sagt. Lederen skal sørge for den ansattes sikkerhet og om nødvendig tilby psykologisk krisehjelp.

Avklar om det skal opprettes stafettlogg. Foreldrene kan fylle ut samtykket i møtet. Dersom dere ikke har tid til å opprette stafettlogg der og da, kan dere avtale at foreldrene får opplæring i stafettloggen i neste møte.

Avslutt møtet med å spørre hvordan foreldrene synes møtet har vært. Oppsummer kort det dere har avtalt, og veien videre. Avtal et nytt møte om tre uker. Gjør helst ferdig et kortfattet referat før dere går fra hverandre. Dersom dere ikke oppretter stafettlogg, skal foreldrene ha kopi av referatet (eventuelt ettersendt).

På vei ut snakker vi om generelle temaer (vær og vind). Møtet skal ikke fortsette ute på gangen.

Etter møtet kan det være at dere som inviterte til møtet har behov for å snakke sammen om hvordan møtet gikk. Finn et skjermet sted til dette. Bruk fem minutter på å diskutere hva som gikk bra, og hva dere eventuelt synes gikk mindre bra.

- Er det noe dere vil gjøre annerledes neste gang?
- Fikk dere formidlet det dere ønsket?
- Fikk dere etablert et godt samarbeid?
- Er dere mer eller mindre bekymret nå?
- Har dere laget en plan som sikrer god oppfølging?
- Skal dere opprette stafettlogg? Da kan stafettholder gjøre dette før neste møte.

(Kilde: Haugesund kommune, Østre Toten kommune, Skedsmo kommune, Røros kommune).

1.10. Oppfølgingsmøter

Etter at den første undringssamtalen er gjennomført, kan det være behov for flere oppfølgingsmøter. Disse oppfølgingsmøtene kan være på nivå 1, 2 eller 3.

- Sørg for at alle får informasjon om nytt møte. Nye instanser inviteres med dersom dere har blitt enige om dette. Dere kan bruke stafettloggen til å informere om tiltak som skal vurderes dersom det er opprettet en slik.
- Ønsk velkommen og presenter eventuelle nye deltakere. Navn og rolle.
- Oppsummer kort fra forrige gang og avklar med bruker hva fokuset skal være i dag.
- Ha positivt fokus på tiltak som ble avtalt i forrige møte. Hva har fungert? Foresatte og ungdom får snakke først dersom de ønsker det. Ta høyde for følelsesmessige utbrudd.

- Bruk stafettloggen og husk språkrådene. Gi informasjon om og opplæring i stafettloggen dersom det er behov. Spør aktivt etter tilbakemeldinger på stafettloggen fra barn og foreldre. Husk brukermedvirkning.
- Evaluering av tiltakene. Hva har fungert/ikke fungert? Forsøk å holde et positivt fokus. Omformuler kritikk til positive tiltak som kan gjennomføres.
- Tydeliggjør målet. Drøft nye tiltak og handlingsmuligheter. Hvem skal gjøre hva til neste gang? Hvordan skal tiltakene vurderes, og når? Skal andre instanser inviteres inn? Skal dere gå fram eller tilbake i nivå?
- Oppsummering og konkrete avtaler. Gjennomgå avtaler og ansvar. Er det andre ting som må avklares?
- Er det andre som skal orienteres om samtalen, og hvem skal i så fall orientere dem?
- Gjør avtale om et nytt møte.
- Stafettholder er møteleder og ajourfører stafettloggen med målsetting, tiltak, ansvar og tidsfrist/evaluering. Les gjerne referatet høyt for deltakerne.
- Takk for innsats og frammøte.

1.11. Å lage gode mål

Alle tiltak som avtales under møtet skal ha en klar målsetting. Tiltakene evalueres sammen med foreldrene og barnet/ungdommen når tiden dere ble enige om er over. Derfor er det viktig at målet er klart når dere senere skal svare på spørsmålet: Har tiltakene hatt effekt?

For å lage gode mål må vi spørre oss; for hvem skal dette være et godt mål? Det hjelper ikke at fagpersoner syns målet er godt, dersom foreldrene eller barnet er uenige. Brukermedvirkning er essensielt for å høste resultater. La foreldrene og barnet/ungdommen være med på å definere mål og framtidshåp. Det gir motivasjon. Lag enkle, gjennomførbare mål som det er realistisk at dere får til innenfor tidsrammen.

SMARTE-mål er:

S: Spesifike: Hva er det konkrete, spesifikke målet, og hvorfor er det viktig?

M: Målbare: Hva vil vi oppnå? Hvordan kan vi se/merke at målet er oppfylt?

A: Aksepterte: Brukermedvirkning gir motivasjon. Målet er positivt formulert.

R: Realistiske: Er målet oppnåelig? Har vi de ressursene vi trenger? Hva må endres?

T: Tidsbestemte: Når skal målet være oppnådd?

E: Enkle, etiske, evaluerbare: Hvor og når skal målet evalueres?

ROTURA står for:

R: resultatbeskrivende

O: objektivt målbare, effekt

T: tidsbestemt

U: utviklende

R: realistisk

A: ansvarlig

1.12. Veileder til bekymringsmelding

Gi foreldrene informasjon om barnevernet

Mange foreldre er engstelige for barnevernet. Det kan derfor være hensiktsmessig å si til foreldrene at du vil informere eller kontakte barnevernet for å gjøre barnevernet oppmerksom på barnets problem, istedenfor å si at du vil «melde saken til barnevernet».

I alle tilfeller er det viktig at du lytter til det foreldrene har å si. Dersom du har grunn til å tro at barnet lever i en situasjon som medfører opplysningsplikt til barneverntjenesten, er det viktig å holde fast ved at du må kontakte barneverntjenesten selv om foreldrene er uenige i dette. Husk også at du ikke behøver å vite med sikkerhet om barnet lever i en vanskelig situasjon for å gi opplysninger til barneverntjenesten. Det er tilstrekkelig at du har grunn til å tro det. Du må i slike tilfeller informere foreldrene om din opplysningsplikt.

Det er en fordel om du informerer foreldrene kort om noen av de vanligste hjelpetiltakene som barneverntjenesten kan sette inn, som:

- Råd og veiledning
- Samarbeid med andre instanser og fagpersoner
- Oppnevne støttekontakt
- Sørge for barnehageplass
- Avlastningstiltak som besøkshjem, eller andre foreldrestøttende tiltak
- Tiltak for å stimulere barnets fritidsaktiviteter
- Bidra til at barnet får tilbud om utdanning eller arbeid, eller anledning til å bo utenfor hjemmet.
- Opprette tilsynsfører.

Som hovedregel kan hjelpetiltak bare settes i gang når foreldrene samtykker til det. Unntak er for eksempel vedtak om at opphold i barnehage eller andre egnede dagtilbud kan settes i verk ved pålegg til foreldrene. Tilsyn kan også pålegges.

Barneverntjenesten kan noen ganger foreslå for familien at det holdes et familieråd. Det innebærer at den utvidede familien, som slektninger og andre nære, tidlig blir dratt inn i arbeidet med å diskutere og planlegge aktuelle tiltak, og også kan delta i gjennomføringen av tiltakene. Barneverntjenesten vil også, i samarbeid med familien, kunne sette barnet i kontakt med instanser som driver gruppetilbud for barn, for eksempel rusmiddelpoliklinikker og barne- og ungdomspsykiatriske poliklinikker. Dersom barnet har behov for tilrettelagt undervisning, kan PP-tjenesten kontaktes.

Du bør også si til foreldrene at barneverntjenesten først vil vurdere om det er grunnlag for å sette inn tiltak, og deretter vurdere hvilke tiltak som er best egnet til å bedre barnets situasjon.

Du bør også snakke med foreldrene om at barneverntjenesten kan sette inn hjelpetiltak tidlig for å forhindre at små problemer vokser seg store, og at barnet ikke nødvendigvis lever i en omsorgssviktsituasjon fordi om barnevernet blir

kontaktet. Du bør også si til foreldrene er at det kun er i helt spesielle tilfeller at barnevernet vil foreslå at barnet skal flytte fra foreldrene. Tydeliggjør at barnevernets oppgave er å hjelpe barnet, og ikke å «straffe dårlige foreldre».

(Kilde: tidligintervensjon.no).

1.13. Samtidighetsansvar

I overgangssituasjoner mellom instanser eller personer kan innsatsen eller koordineringen svikte, ofte fordi den som overtar ikke er godt nok orientert om familiens situasjon. For å unngå slike brudd i oppfølgingen, og for å sikre smidige overganger med overlapping av informasjon og utprøvde tiltak, er samtidighetsansvaret avgjørende. Samtidighetsansvar betyr at hver enkelt person og hvert tjenestested har et ansvar som strekker seg lenger enn til kun å «sende saken videre».

Samtidighetsansvar innebærer at du er ansvarlig for å følge opp barnet, også etter at bekymring er meldt til andre instanser. Dersom du fortsatt er bekymret etter at tiltak er prøvd ut, skal du snakke med samarbeidspartnere og foreldre om det du tenker på/bekymrer deg for. Dersom du fortsatt er bekymret skal du sende ny melding til barneverntjenesten.

Det er ditt ansvar:

- Å ta kontakt med samarbeidspartnere dersom du er bekymret for et barn og vurderer at samarbeid er nødvendig.
- Å innhente samtykke i saker hvor dette er hensiktsmessig, slik at taushetsplikten ikke blir til hinder for samarbeid.
- Å fortsette å arbeide med saken selv om du har meldt den videre.

Dersom du er stafettholder/koordinator for samhandlingen, skal du:

- Holde kontakt med familien, samt sikre brukermedvirkning.
- Være kontaktperson for de øvrige aktørene i nettverket.
- Sikre sammenheng og oversikt over eksisterende tiltak i familien. Stafettloggen er et godt hjelpemiddel.
- Kalle inn til samarbeidsmøter.
- Sikre at annen stafettholder/koordinator overtar dersom du trekker deg ut.
- Huske å evaluere underveis. Hjelper tiltakene?

(Kilde: Skedsmo kommune og Bufetat).

1.14. Språkråd

Skriv stafettloggen i møtet der foresatte er invitert. Stafettloggen skal gi oversikt, og det er viktig at alle forstår hva som står der. Det skal komme klart

fram hva målet er, og hvem som skal gjøre hva. Språket må være klart, tydelig og positivt.

Tenk over hvilke ord du bruker. Ord definerer oss, på godt og vondt. Husk at barn skal lese dette om seg selv, og at foreldre skal lese dette om sine barn.

Språk skaper tillit

Å skrive er å omgås andre. Språklige maktmidler kan få mottakeren til å føle avstand, avmakt, likegyldighet og mindreverd. Eksempler på dette er lange setninger, fremmedord, fagord og forkortelser. Men språk kan også skape tillit. Med begrepet «klarspråk» mener vi korrekt og klart språk som setter leseren først, og som fokuserer på handling.

**«Det var ej ord jeg bad Dem om.
Ord er kun sten, er maven tom»
- Henrik Ibsens Brand**

Gode råd til klart og tydelig språk:

- Vær bevisst hvem du skriver til. Du skriver til barnet (etter barnet er 15 år) eller barnets foreldre. Tilpass stil og tone til mottakeren og formålet med teksten. Bruk direkte tiltale (du-form).
- Start med det viktigste, og skriv kortfattet. Pass likevel på at nødvendig informasjon ikke er underforstått eller utelatt.
- Skriv korte setninger.
- Skriv enkelt, tydelig og konkret.
- Vær presis når det gjelder hvem som skal gjøre hva. Unngå ordet "man". Bruk heller stillingsbetegnelser, navn eller familierelasjon (mor, farfar, storesøster osv.).
- Gjør teksten aktiv. Bruk mange utsagnsord (verb). Bruk den aktive formen av utsagnsordene, det vil si de utsagnsordene som ender på -er. Det er lettere å lese og gjør språket mer levende. Bruk "barnet ringer" i stedet for "det ringes", eller "legen undersøker" i stedet for "det undersøkes".
- Vær presis med hensyn til tid, dag eller periode. Ikke skriv "snares". Skriv presist hvor ofte, ikke "i rimelig omfang". Ikke skriv "i den grad det er mulig", for hvem avgjør det?
- Bruk vanlige ord og uttrykk.
- Ikke start setninger med en lovhenviing.
- Unngå forkortelser. Skriv i stedet hele ordet. Det er ikke alle som kjenner til betydningen av forkortelser.
- Velg riktige ord. Unngå fyllord og unødvendige presiseringer. Velg ord som ligger nær dagligspråket.
- Forklar faguttrykk og vanskelige ord første gang du bruker det, hvis du *må* bruke slike uttrykk.
- Les alltid korrektur. Til slutt skal du lese teksten høyt for møtedeltakerne.

Kilder:

Haugesund kommunes handlingsveileder

Språkrådets Vær klar-plakat

www.klartsprak.no

Fredrikstad kommunes språkprofil

«Klar, men aldri ferdig, en praktisk veileder i klarspråkarbeid»:

<http://www.sprakradet.no/upload/Klarspr%C3%A5k/Dokumenter/Klarspr%C3%A5k%20til%20web.pdf>

2. Skjemaer

2.1. Bekymringsmelding til barneverntjenesten

Se: <https://www.nittedal.kommune.no/skjemaer/barn-unge-og-familier/bekymringsmelding/>

2.2. Samtykkeskjema

Samtykkeskjemaene vi benytter ligger på kommunens innbyggerportal:

<https://www.nittedal.kommune.no/publisert-innhold/helse-omsorg-velferd/bedre-tverrfaglig-innsats---bti/#heading-h3-9>

2.3. Invitasjonsskjema første møtet

Invitasjon til første møte

Bedre Tverrfaglig Innsats (BTI)

Vedrørende:	Barnets navn
Dato:	
Tid (fra-til):	
Sted:	

Invitert	Rolle
Navn	Far/Mor
Navn	Kontaktlærer/avdelingsleder
Navn	Rektor/styrer
Navn	Andre

Vi vil gjerne snakke med dere om:

Agenda

(Dette er et eksempel. Lag en agenda som passer for barnet/eleven det gjelder)

- Bakgrunnen for møtet
- Hvordan opplever dere som foresatte det som barnehagen/skolen beskriver?
- Har foresatte eller barnehagen/skolen snakket med barnet/eleven det gjelder? Hva tenker barnet/eleven selv?
- Veien videre: forventinger til hverandre

Beslutningspunkter

Avgjørelser som skal tas i møtet

- Mål for arbeidet og hva som kjennetegner måloppnåelse.
  - Tiltak og oppfølging for å nå målene. Når og hvordan skal vi vurdere effekten av tiltakene?
  - Hvordan skal barnet/eleven inkluderes underveis?
  - Er det behov for andre hjelpere enn barnehage/skole og foresatte?
  - Ny møtedato for evaluering av effekt og videre samarbeid.
-
- Husk at foresatte må undertegne samtykkeerklæring, dersom de ikke allerede har gjort det.

2.4. Invitasjonsskjema oppfølgingsmøte

Invitasjon til oppfølgingsmøte Bedre Tverrfaglig Innsats (BTI)

Vedrørende:	Barnets navn
Dato:	
Tid (fra-til):	
Sted:	

Invitert	Rolle
Navn	Far/Mor
Navn	Kontaktlærer/avdelingsleder
Navn	Rektor/styrer
Navn	Andre

Tiltak fra forrige møte

--

Agenda

(Dette er et eksempel. Lag en agenda som passer for barnet/eleven det gjelder)

- Gjennomgang og evaluering av avtalte tiltak fra forrige møte. Har tiltakene ført oss nærmere målene vi satt?
-

Beslutningspunkter

Avgjørelser som skal tas i møtet

- Justering eller endring av tiltak/oppfølging?
- Er det behov for andre hjelpere enn barnehage/skole og foresatte?
- Ny møtedato for evaluering og videre samarbeid.
- Husk at foresatte må undertegne samtykkeerklæring, dersom de ikke allerede har gjort det.

3. Informasjon

3.1. Introduksjon i stafettloggen for foreldre

I Nittedal kommune har vi fokus på barn og unges trivsel.

Hva er en stafettlogg?

- En stafettlogg er en elektronisk loggbok over tiltak og involverte personer.
- I stafettloggen er alle igangsatte tiltak med vurderinger for hvert barn samlet.
- I stafettloggen beskrives de avtaler som er inngått.
- Stafettloggen gir en oversikt over hvilke tjenester og fagpersoner som er involvert, og hvilke oppgaver de har.
- Stafettloggen skal være med på å sikre gode overganger for dere og deres barn.

Stafettloggen utarbeides alltid i samarbeid med dere som foreldre ved at dere gir samtykke. Dere vil til enhver tid være oppdatert på det som er skrevet i loggen.

Kun barnets foreldre og de personene som foreldrene gir tillatelse til, kan få lesetilgang til stafettloggen.

Når starter en stafettlogg?

Når en medarbeider og foreldre er blitt oppmerksom på et barn, har diskutert bekymringen og bestemmer seg for å sette inn et tiltak rundt barnet.

Stafettloggen starter når foreldrene har gitt samtykke og et tiltak skal igangsettes

– når det innledes et samarbeid rundt deres barn.

Tiltakene knyttes til utviklingsområder der barnet kan ha nytte av ekstra støtte i en periode eller over tid. Det innhentes alltid samtykke fra foreldrene, dette utvides når flere tjenester involveres. Det innhentes også samtykke ved alle overganger.

Når slutter en stafettlogg?

Stafettloggen slutter når dere som foreldre sammen med øvrige samarbeidsparter ser at barnet trives og tiltakene har gitt ønsket effekt. Som foreldre kan dere til enhver til avslutte loggen.

Adgang til den elektroniske stafettloggen:

<http://stafettloggen.conexus.no>

Når du har åpnet påloggingssiden, logger du på med BankId

Spørsmål

Dersom du har spørsmål til stafettloggen eller har bruk for ytterligere opplysninger, er du velkommen til å kontakte tjenesten.

Referanseliste

Møller, G. (2016) *Erfaringer med BTI i åtte nøkkelkommuner*. Rapport. Kompetansesenter rus – region Sør, Borgestadklinikken (KoRus sør), Skien. HTML: http://borgestadklinikken.no/files/Rapport_BTI_Nokkelkommuner.pdf, 05.07.2016.

Samarbeidsmodellen (2016), HTML: http://www.tidligintervensjon.no/Global/BTI_brosjyre_TRYKK.PDF, 06.07.2016.

Voksne for barn (2012) *Du kan hjelpe Jesper*. HTML: <http://www.vfb.no/no/jesperveiviser/>, 06.07.2016.

Den nødvendige samtalen (2011) HTML: <http://www.tidligintervensjon.no/Tema/Barn/Barnehage/Hva-gjor-jeg/Den-nodvendige-samtalen/>, 06.07.2016